

Troballes monetàries XXVIII

M. CRUSAFONT I SABATER*

TROBALLA DE LA CERDANYA

Núm.: AN-84

Lloc: Indeterminat, probablement dins la comarca de la Cerdanya o l'Alt Urgell

Composició: 12 diners d'argent de Barcelona del segle x

Dates límit: c. 904-991 (o -1005)

Data més probable de la pèrdua: Segona meitat del segle x

Localització: Desconeguda

Data de la troballa: Abans del 2005

Circumstàncies de la troballa: Desconegudes

Descripció:

1. Diner d'argent de Barcelona atribuït al bisbe Teodoric (c. 904-911)

a/ Rastres de lletres: ...(M)O.. Tomba de Sta. Eulàlia o monograma

r/ Rastres de lletres: (+VOCI?).. Creu interior

Pes: 0,60 g Ø = 14 mm CrusCG-1811 var.

2. Diner semblant, lletres més estretes

Pes: 0,66 g Ø = 14 mm CrusCG-1811

3. Diner semblant, lletres més estretes i punts als espais de la creu del revers

Pes: 0,55 g Ø = 13 mm CrusCG-1811 var.

4. Òbol (?) del mateix tipus que el núm. 2

Pes: 0,35 g Ø = 11 mm CrusCG-1812

* Doctor en Història, President de la SCEN.

5. Diner d'argent de Barcelona atribuït a Sunyer (911-947)

a/	Rastres de llegendes	Creu interior	
r/	Rastres de llegendes	Creu interior	
	Pes: 0,45 g	Ø = 13 mm	CrusCG-1813

6. Diner semblant a l'anterior

	Pes: 0,45 g	Ø = 13 mm	CrusCG-1813
--	-------------	-----------	-------------

7. Òbol (?) d'argent incús

a/	Rastres de llegendes	Creu interior	
	Pes: 0,25 g	Ø = 11 mm	Inèdit

8. Diner d'argent de Barcelona atribuït a Borrell (947-991)

a/	...(R.C?)... i restes de lletres	Tres anells	
r/	...OOOO... i restes de lletres	Creu interior	
	Pes: 0,50 g	Ø = 14 mm	CrusCG-1814 var.

9. Diner semblant a l'anterior

a/	Rastres de llegendes	Tres anells	
r/	...OOOO(NN?)... i restes de lletres	Creu interior	
	Pes: 0,50 g	Ø = 14 mm	CrusCG-1814 var.

10. Diner semblant a l'anterior

a/	Rastres de llegendes	Tres anells	
r/	+OOOO... retrògrad i rastres de llegendes	Creu interior	
	Pes: 0,60 g	Ø = 14 mm	CrusCG-1814 var.

11. Diner d'argent de Barcelona atribuït a Borrell (947-991)

a/	Rastres de llegendes	Tres anells i potser creueta en el camp	
r/	+OOOO(RM?)... i rastres de lletres	Creu interior i potser creueta en un camp	
	Pes: 0,55 g	Ø = 14 mm	CrusCG-1814a var.

12. Diner semblant a l'anterior

	Pes: 0,59 g	Ø = 15 mm	CrusCG-1814a var.
--	-------------	-----------	-------------------

Comentaris:

Un brocanter que corria per la Cerdanya i l'Alt Urgell va vendre aquest conjunt a un col·leccionista de monedes de la Cerdanya, que morí vers el 2005. La

1

2

3

4

5

6

seva vídua va revendre aquesta col·lecció, però abans vàrem poder estudiar aquest petit conjunt.

En primera instància vàrem pensar que aquest grup de peces pogués ésser una altra resta de la troballa que Sanahuja ha qualificat d'Espanya 2, encara que les circumstàncies de l'aparició de les peces no ho semblaven indicar. Prescindint d'aquesta informació incerta hi ha una dada objectiva que sembla desmentir-ho, que és el percentatge de presència de cada un dels tres tipus:

	Espanya 2	Percentatge	Cerdanya	Percentatge
Tipus tomba	5	26 %	4	33 %
Tipus creu/creu	8	42 %	3	25 %
Tipus 3 anells	6	32 %	5	42 %

És ben cert que no resulten massa indicatives les proporcions en uns volums tan baixos, però cal convenir que a la troballa Espanya 2 predomina el tipus intermedi i la poca presència del tipus tercer sembla indicar una situació primerenca en el regnat de Borrell (947-991). En canvi, en la de la Cerdanya, la major presència relativa del tipus dels tres anells porta a suposar que l'amagatall de la nostra troballa seria més tardà, ja que presenta més exemplars del tipus darrer. Seríem, doncs, més endins del regnat de Borrell II (947-991). També sembla que les peces d'aquest lot es trobin en conjunt en força més bona conservació que les d'Espanya 2, amb una millor lectura de les restes de llegenda. De tota manera, tot plegat són arguments insuficients per a assegurar que el lot no provingui d'Espanya 2. Conclourem, doncs, que no ens sembla probable, però que no és impossible.

Pel que fa a les peces actuals, observem algunes variacions respecte al que fins ara era conegut. La més interessant és la presència d'un possible òbol en el grup creu/creu. Certament, a la troballa Espanya 2, tots els exemplars es movien entre els 0,35 g i els 0,7 g i els diàmetres entre els 13 i els 14 mm. La nostra peça 7, en canvi, pesa només 0,25 g i té un diàmetre d'11 mm. Se situa, per tant, al mateix nivell que les 8*h* i 8*i* de l'Espanya 2, que es podien considerar òbols. Fins ara no havien estat assenyalats òbols en aquest grup. Cal tenir present, però, que aquesta peça és incusa i no es pot descartar que una exfoliació hagués partit en dues làmines una peça de pes regular. De tota manera també tenim el diàmetre més baix com a dada a retenir. Sembla probable, doncs, que sigui un òbol, però caldrà esperar a veure'n altres exemplars per a poder estar-ne segur.

Un altre fet singular és la claredat amb què es presenta la llegenda dels quatre anells que ja Sanahuja denominava *odònica*. Efectivament, quatre anells seguits només es podrien llegir com una deformació d'ODDO. Cal tenir present que la possible al·lusió a Odó no es troba només en la llegenda, sinó també en els

7

8

9

10

11

12

tres anells del camp. La resta de lletres, però, no permet completar alguna llegenda del tipus ODDO REX o bé ODDO IMP, sinó que quan es poden més o menys confegir semblen lletres capricioses, posades per a omplir, o bé agrupacions aleatòries de signes que a voltes semblen M i a voltes A o també V. La presència dels quatre anells es podria deure a una còpia de mala qualitat de la moneda de Tolosa, com apunta Sanahuja, però el fet és que l'Odó carolingi ens queda ja molt lluny: 888-898. També és cert que a Occitània abundaren les monedes amb anells, potser derivades de les primitives odòniques o del model tolosà en concret, però potser a Catalunya mancava un referent tan proper. Llavors pensem que una altra possibilitat és que es volgués fer una al·lusió als Odó germànics, llavors emperadors, és a dir, als Odó I (962-973), Odó II (973-983) i Odó III (983-1002). No deixa d'ésser significatiu que el temps d'aquests emperadors germànics coincideixi plenament amb la cronologia que hem proposat per als tipus dels anells: Borrell (947-991) i Ramon Borrell (991-1018). Els Odó alemanys d'aquest temps tingueren un gran paper a Europa, on assoliren de dominar els països germànics i també Itàlia. Cal recordar que hi hagué una certa aproximació dels catalans envers els emperadors germànics; Borrell II coincidí a Roma amb Odó I en el seu viatge del 971 i, ja en temps de Ramon Borrell, Odó III presidia el 998 un sínode per a dirimir els drets a la seu de Vic dels pretendents Arnulf i Guadall. No sembla que de tot plegat hàgim de considerar l'existència d'una veritable sobirania dels emperadors, però potser va semblar prudent als nostres comtes de fer una al·lusió als Odó o Otó germànics (que en la seva expansió ningú podia endevinar fins a on podien arribar) a la moneda barcelonina.

Restava molt per aclarir encara d'aquest segle x, tan mal documentat, però hem de convenir que en pocs anys hem avançat força.

BIBLIOGRAFIA:

ABADAL, Ramon d', *Els primers comtes catalans*, Barcelona, 1955. Vegeu p. 312-313.

CRUSAFONT, Miquel, *Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa medieval*, Madrid, 1982, vegeu especialment p. 46-47.

SANAHUJA, Xavier, «La moneda de Barcelona al s. x segons les troballes Espanya-1 i Espanya-2», *Acta Numismàtica*, 36, Barcelona, 2006, p. 79-114.

CRUSAFONT, Miquel, «La moneda barcelonina del segle x. Altres novetats comtals», *Acta Numismàtica*, 38, Barcelona, 2008, p. 91-122.

CRUSAFONT, Miquel, *Catàleg General de la Moneda Catalana*, Barcelona, 2009, núm. 1811-1814. (Referències com a CrusCG).